

75 JAAR VRIJHEID

ARTIKEL t.b.v. LAURENSKERK-GEMEENSCHAP

De Laurenskerk vormt 1 van de locaties in het verhaal van "Ik ga op reis.."

dd 6.mrt 2020, complete versie

Dit jaar vieren en herdenken we 75 jaar vrijheid. Het zal u niet ontgaan: het brede aanbod aan herdenkingen, exposities, gedenkboeken, lezingen, TV-oorlogsjournaals, enz enz.

Het is ook belangrijk, dat de herinnering levend blijft en de verhalen doorverteld worden. Want wie wil er nu nieuwe oorlog en nieuwe gruwelen? En die krijg je eerder, naarmate je de vorige vergeet. Bij de aankondiging van het vrijheidsjaar in (capitulatie-) hotel de Wereld in Wageningen zeiden staatssecr.Paul Blokhuis en mevr Gerdi Verbeet, voorzitter nationale 4 & 5 mei comité:

"We hebben nieuwe manieren nodig om de verhalen door te vertellen, nu er (binnenkort) geen overlevenden meer zijn om dat te doen". En: "We hebben nieuwe verhalen nodig, persoonlijk en lokaal, die mensen aanspreken en motiveren".

En ja, mensen houden van verhalen, meer nog dan van feiten. Daarom heb ik een oorlogsverhaal bedacht met de titel "Ik ga op reis..." Een niet-gebeurd verhaal, maar zou wel heel goed zo gebeurd kunnen zijn. Herkenbaar en inleefbaar.

Nu er geen ouderen meer zijn om vanuit hun herinneringen aan het verleden te vertellen, wordt dit verhaal verteld door kinderen vanuit hun leefsituatie. Want gaat het niet vooral om hun toekomst?

Het verhaal is 'klein' en persoonlijk: met twee innemende kinderen (11) in de hoofdrollen, Esther en Pieter, buurkinderen Verder een grootvader en een violist. Dat is al. Het verhaal speelt zich af in een klein en overzichtelijk gebied, t.w. in een oude stadswijk in Rotterdam; Kralingen, Voorschoterlaan e.o.. Alle locaties in het verhaal staan er nog, ze geven het verhaal authenticiteit.

Het verhaal is verschenen als theatervoorstelling, als boek met AV-link en als GPS-wandelroute langs de locaties van het verhaal. In alle 3 de varianten spelen muziek- (viool) en videofragmenten (flashbacks van de grootvader aan zijn tijd als kind in de oorlog) een belangrijke, multimediale rol. Twee verhaallijnen spelen door elkaar heen. Die van het kinderviooltje van Emilie van Strien (10), wat ze in 1943 aan de buurman in bewaring gaf, vlak voordat het gezin gedeporteerd werd. "Tot we weer terug zijn..." zei ze nog. Nu te zien in een van de vitrines van het Holocaustmuseum in Amsterdam. Deze afscheids-scene vormt de opening van het verhaal en tegelijk de herkennings-melodie, live gespeeld door de violist. Aan het einde van het verhaal komt de viool terug als het Pieter duidelijk wordt, dat de reis voor Esther een enkele reis was naar Auschwitz...

De vader van Esther troost hem: "Pieter, wij denken, dat Esther pas echt dood is, als je haar helemaal vergeten bent, als niemand meer aan haar denkt. Wat is je laatste herinnering aan haar, Pieter?" Haar viool! Die heb ik nog..." De vader speelt de melodie: "Denk aan haar Pieter, aan haar muziek, aan haar vrolijkheid. Zing, Pieter, dans! Zo blijft Esther levend!"

De tweede verhaallijn is die van kleinzoon Johan, die een presentatie moet houden op school over de oorlog en over de Jodenvervolging. Hij ziet daar tegenop: er zitten Syrische jongens in de klas, die dan gaan roepen, dat het allemaal niet waar was, van de Holocaust enzo. Of dat ze alle Joden hadden moeten vergassen...Grootvader Pieter helpt hem uit de brand: "joh, als ik aan jou nu mijn herinneringen als kind uit de oorlog vertel, ik was toen even oud en jij schijft het op, dan kunnen ze nooit zeggen, dat het niet waar is..." "Goed plan opa! Tof"

Die herinneringen als de jonge Pieter en buurmeisje Esther, vormen het verdere verhaal. Als een boeiende afwisseling van acteren, vertellen, vioolsolo's en van filmfragmenten, de flashbacks van

opa. Opgenomen op de locaties met dezelfde jonge Pieter en Esther als op het toneel. Zo wisselt het verhaal voortdurend tussen toen en nu.

De twee leren elkaars verschillende werelden goed kennen en begrijpen. Gaan naar de synagoge en de kerk, spelen in het Rozenburgpark, krijgen een stukje wordt bij slagen van Linschoten enz Maar dan komt de oorlog, het bombardement stopt maar een paar straten verder. Esther krijgt een Jodenster. Verzet, hongerwinter, verraad, onderduiken, enz. enz

In de slotact komt Johan weer bij opa: "En? Een goed cijfer?" "Een tien opa! En ze vonden het zo goed, opa, dat ze er een boek van hebben gemaakt! Hier het eerste is voor u. En alle kinderen in de zaal krijgen een boek!*

In de slotact vertelt Johan, dat zijn boek niet alleen gaat over het verleden, over de oorlog en de Holocaust, maar vooral over het heden. "Want het kan zo weer gebeuren opa! En hij vertelt over groepsvorming, vooroordelen, uitsluiting, racisme en antisemitisme.

De voorstelling is geschikt vanaf 11 jr tot 80+ En duurt ca 1 uur. "*Índrukwekkend, aangrijpend, overtuigend*" was het oordeel van de ca 1200 bezoekers aan de try-outs.

Het boek werd gepresenteerd tijdens de première op 6 febr. jl in de Avenue Concordiakerk, een van de locatie uit het verhaal.

De start van de GPS-route, de tocht langs de locaties van het verhaal 'In de voetsporen van Esther en Pieter' is op woensdagmiddag 22 april door wethouder Kasmi van Onderwijs en Cultuur in de Voorschoterlaan

Daarmee zijn de 3 verschijningsvormen van het verhaal compleet, En bereiken daarmee hopelijk een breed.

Van medio maart tot juni is er een tournee met 20-30 theatervoorstellingen. Te beginnen op 16 maart in het Isalatheater in Capelle. Verder in Zuidplas, Krimpen, Delft en Gouda en daarna in Rotterdam, mits daarvan de financiering tijdig rondkomt. Zowel besloten voorstellingen voor scholen, groepen 7 +8 + brugklas, als publieksvoorstelling voor iedereen. Sommigen zelfs gratis. Op 4 mei is er in aansluiting op de dodenherdenkingen om 20.45 een uitvoering in de Avenuekerk in Kralingen (als deel van theaternadedam.nl)

Bij de voorstellingen krijgen de kinderen altijd een exemplaar van het boek mee. De combinatie is zeer effectief. 60 % van de kinderen gaat onmiddellijk lezen. Ze kennen dan al het verhaal. maar willen het opnieuw beleven. Zo komt ook de educatieve boodschap telkens weer binnen. Lezen is extra attractie door de AV-link. Daarmee kun je tijdens het lezen de muziek en de filmpjes uit de voorstelling op hun telefoon afspelen

T.b.v de niet gesubsidieerde voorstellingen is er de actie: "Koop 1 boek en geef er daarmee 3 weg" Voor E 20,- betaal je tevens de drukkosten voor 3 boeken, die we dan weggeven aan schoolkinderen bij de voorstelling, zodat geen enkel kind zonder boek naar huis gaat. Zie de website ikgaopreis.nu om mee te doen aan deze actie.

Ook zoek ik nog sponsors voor schoolvoorstellingen in oude stadswijken. Daar gaat het om grotere bedragen, ca 1300,- per voorstelling, maar is natuurlijk wel een mooie en zinnige besteding van je geld. In de meeste plaatsen betalen gelukkig de gemeenten, uit hun "75jaarvrijheid"-budget, de zaalhuur, de voorstellingen en de boeken. Echter niet in Rotterdam.

Zitten er ook christelijke, religieuze aspecten aan het verhaal? Zeker wel!

Esther vraagt zich af: "Wij zijn Joods, Pieter is gereformeerd, de burens zijn hervormd. En die daarnaast zijn katholiek". Pieter: "En die mensen op de hoek, Es, wat zijn die dan? Of zijn ze niks?" Esther: "hoe kan dat nou, niks-zijn? Dan hoor je toch nergens bij?!"

Het is de vraag naar je identiteit, bepaald door waar je bij-hoort. Waar je ge-hoord wordt.

Voortkomend uit een diepe behoefte aan collectieve veiligheid en geborgenheid. Maar die al snel leidt tot angst voor het andere, het onbekende als bedreiging.

En dat raakt een van de belangrijkste essenties van het Christendom: "elk mens is voor God gelijk" Maar 'elk mens is (dus) voor elkaar gelijk' blijft moeilijk. De evolutionaire driften naar bescherming, naar tribalisme zitten diep. Nog versterkt door culturele verarming, door de attractie van het consumentisme, door ontkerkelijking, die groepsidentiteit en zingevingskader verschaft(e). De koopzondag als schamel substituut voor de zondagse kerkgang.

Door verlies aan culturele eigenwaarde en gemeenschapszin kunnen we niet meer zo goed

definiëren wat ons bindt, wie we zijn, voor wie we van betekenis zijn, waar we bij horen. En dus gaan we maar definiëren, wie er niet bij horen, met wie we geen binding (willen) hebben, geen solidariteit voelen. De 'anderen' worden dan al de 'minderen'. Die bij "ons" niets te zoeken hebben. Troebel water! Met steeds grotere vangst voor vissers als Baudet en Wilders.

In de slotact vertelt kleinzoon Johan, verbluffend helder en overtuigend over zijn ervaringen en inzichten op dit punt. In zijn klas waren Syrische jongens. Ze hadden geroepen, dat het stom was dat ze niet al die minderjarig Joden hadden vergast. Johan mocht niet met een Syrisch meisje omgaan, anders.... Johan had gezegd: "Opa, ze horen hier niet, ze moeten oprotten naar hun eigen land". Maar nu heeft hij ontdekt: "Ze zijn eigenlijk heel aardig, opa. Het zijn nu mijn vrienden, we gaan samen trompet spelen en kickboksen". Niet als goedkoop happy-end, maar het gevolg van overwinnen van angsten en van vooroordelen. Anderen accepteren zoals ze (kunnen) zijn, zoals ze door God bedoeld zijn.

Esther en Pieter doen ook hun best om verschillen te overwinnen. Ze komen uit twee verschillende werelden (Joods en Gereformeerd) maar leren elkaars achtergronden goed kennen. Pieter gaat mee naar de synagoge en Esther mee naar de kerk. Het lezen uit de Torah door de Chazan en het lezen uit de bijbel vanaf de kansel, uit het boek Esther. In dit geval door een bekende: Bernard van Verschuur. Het samenspelen in het Rozenburgpark, stukje worst eten bij slager van Linschoten, ulevellen bij boekhandel Amesz.

In het boek voor de kinderen staan ook korte toelichtingen, zoals over het bijbelboek Esther: de eerste gedocumenteerde vorm van Jodenvervolging. Als overwonnen volk gedeporteerd naar Babylon. Waar ze geacht werden, net als de anderen snel te assimileren. Maar juist in die ballingschap, worden ze zich bewust van de waarde van hun identiteit. De Torah wordt op schrift gesteld, tradities en rituelen (her) ingesteld, enz. enz. "Wij zijn anders" straalden ze uit, 'uitverkoren' zelfs. Dat roept bij anderen bijna onvermijdelijk angst op, weerstand, dreiging. En uiteindelijk een legitimatie tot uitroeien.

De centrale vraag is: hoeveel 'anders' kun je verdragen, hoe sterk is je eigenheid? Geven we toe aan de reflex van "bedreiging" of zien we 't als verrijking, geïnspireerd door ons geloof. Hoe lang blijft "de vreemdeling in uw poorten" een vreemde?

Het leven is ingewikkeld, het denken in zwart-wit en in stereotypen, is een valkuil. Dat vind je ook terug in de theatervoorstelling. Niet alle Duitsers blijken wreed te zijn, niet alle Nederlandse moedig, niet alle Joden laf. De boodschap: hou je in, oordeel niet te snel in goed <> fout. Kijk naar de moeder van Pieter, ze verradt haar Joodse bovenburen, maar waagt tegelijk ook haar leven om hen regelmatig eten te brengen op hun onderduikadres.

Dat is het doel van deze voorstelling: bewustwording, alertheid, attitudevorming, acceptatie/waardering van het andere. Om zo groepsvorming, superioriteits-gevoelens, uitsluiting, racisme en antisemitisme te voorkomen.

Kleinzoon Johan: 'Want opa, als we niet opletten, kan het zo weer gebeuren, hoor!'

En dat gaat ook gebeuren als we vrijheid blijven consumeren zoals nu, als iets wat vanzelf spreekt, waar je niks voor hoeft te doen.

En is het niet een diep christelijk besef, dat we God dankbaar zijn voor de verlossing, wat vervolgens zichtbaar wordt door "goede werken", door het goede te doen. (zondag 32 van de Heidelbergse Catechismus)

Bevrijdingsdag is nu een vrije dag, met 'free liberty concerts', e.d. Maar zou het niet een werkdag moeten, een doe-dag? Waarin we oefenen, trainen in alertheid, in mentale weerbaarheid, in

inlevings- en acceptatievermogen, in de kunst van het samen-leven. Samen kickboksen en trompet spelen.... Info/reacties: peter@lems.nu

de spelers in de voorstellingen: 3 teams "Esthers en Pieters"

Kleinzoon Johan met zijn boek

